

Úvodník

Matúš Porubjak

Prednedávnom ma prostredníctvom akademickej sociálnej siete oslovila jedna pani profesorka z Nemecka. Zaujal ju abstrakt môjho článku, ktorého téma sa dotýkala oblasti, na ktorej práve pracuje. Spýtala sa ma, či článok nemám v nemčine alebo angličtine. Odpísal som jej, že bohužiaľ nie a odkázal ju na iný môj anglický článok, ktorý sa problému čiastočne venuje, ako aj na knižku, ktorú v tej veci považujem za najviac aktuálnu a relevantnú s dôvetkom, že o nej iste vie. Samozrejme, vedela, avšak, ako napísala, nevie sa k nej dostať, keďže knižnice sú v súčasnej pandemickej situácii zatvorené. Odpísal som, že to nie je problém, že knižku mám v elektronickej podobe a rád jej ju pošlem. Zároveň som dodal, že my tu v Mitteleuropa síce nemáme skvelé knižnice, zato však poznáme stránky, kde sa k mnohým knižkám a článkom vieme dostať (inak by sme akademicky skončili). Tie stránky nie sú na dark nete, ale nie sú to ani oficiálne stránky vydavateľov. Knižku s vďakou prijala a trocha nesmelo ma poprosila, či by som jej nemohol poslať link na ony stránky, potrebuje totiž pracovať a sľubuje mi, že ihneď ako knižnice otvoria, prestane ho používať. Ako som jej link odosielal uvedomil som si, že my tu v „Mitteleuropa“ - a zvlášť na Slovensku - posledných 30 rokov pracujeme ako v karanténe, teda v prostredí „výnimočného stavu“. Dôvod je prostý. Nie sú peniaze, lepšie povedané, nie je vôľa uvoľniť dostatočné financie na budovanie knižníc. Nielen univerzitných, ale ani nejakej poriadnej centrálnej, napríklad na spôsob Kongresovej knižnice v USA. Nemáme knižnicu, ktorá by desiatky rokov systematicky nakupovala komplet vydania kníh a časopisov prestížnych vydavateľstiev. Aké má akademik u nás legálne možnosti? Prvou je využiť medziknižničnú výpožičnú službu. Tá naozaj funguje, ale je spoplatnená a navyše, niekedy trvá aj niekoľko týždňov, kým publikáciu dostane a to, napríklad pri recenznom konaní, môže byť po dedlajne na odovzdanie. Iný spôsob, ktorý presadzujú niektorí „reformátori“, je súťaž - nakupovanie kníh z grantových prostriedkov, o ktoré sa ako akademik uchádzate v rámci schém grantových agentúr. To znie zdanlivo rozumne. Až kým si neuvedomíme, že grantové prostriedky v humanitných vedách sú značne limitované, pričom viaceré z akademických knižiek stoja aj niekoľko sto dolárov. Okrem toho, mnohé knihy už nemusia byť v predaji, prípadne po ich doručení a prelistovaní zistíte, že vám vo vašom výskume nepomôžu. Myšlienka súťažiť o financie na nákup literatúry je svojím spôsobom absurdná. Literatúra je absolútne nevyhnutným prostriedkom (nielen) humanitného výskumu. Súťažiť o takýto základný prostriedok je podobné, ako keby ministerstvo obrany napadlo, aby vojenský piloti súťažili o letisko a stíhačky. Ak nejaký štát chce mať letectvo, musí jednoducho vybudovať letisko a nakúpiť lietadlá (plus vyškoliť alebo najatť pilotov a zabezpečiť im adekvátne materiálo-technické podmienky, vrátane platových). Akademici sú v pozícii zle zaplatených letcov, ktorí sa cvičia na štátnych dvojplášnikoch. Ak chcú lietať na medzinárodnej úrovni, musia sa buď nechať najatť inou armádou, alebo súťažiť o grant, z ktorého si zaplatia letové hodiny, alebo sa do nejakého lietadla vlámať a trochu si zalietat na vlastnú päsť. V posledných týždňoch sa veľa diskutuje o akademických slobodách. Venuje sa im aj jeden z článkov aktuálneho čísla, v ktorom sa tiež dočítate, že otázka poslania a financovania akademických inštitúcií je ich súčasťou. Časopis *Ostium* stojí na voľnom čase a nadšení jeho redaktorov, prispievateľov a čitateľov. Nie je za platobnou bránou a je nezávislý od štátnej podpory. Prajem Vám otvorené, podnetné a slobodné čítanie.

prof. PhDr. Matúš Porubjak, PhD.

Katedra filozofie a aplikovanej filozofie

FF UCM v Trnave

Nám. J. Herdu 2

917 01 Trnava

e-mail: matus.porubjak@ucm.sk